

Vergaderjaar 2023–2024

29 679

Verslag van de zittingen van de Assemblee van de Interparlementaire Unie

AM/ Nr. 39 HERDRUK¹

VERSLAG VAN DE 147^e ZITTING

Vastgesteld 30 november 2023

Inleiding

In Luanda, Angola vond van 23 tot en met 27 oktober 2023 de 147ste zitting van de Assemblee van de Interparlementaire Unie (IPU) plaats. De Nederlandse groep van de IPU vaardigde naar deze zitting een delegatie af bestaande uit de Eerste Kamerleden **Hendrik-Jan Talsma** (delegatieleider, ChristenUnie) en **Fatimazhra Belhirsch** (D66). In verband met stemmingen en met de verkiezingen van 24 november namen ditmaal geen Tweede Kamerleden deel. Ongeveer zevenhonderd parlementsleden uit 130 landen waren naar de Angolese hoofdstad afgereisd voor de vergadering van de IPU, de oudste internationale samenwerkingsorganisatie van parlementen wereldwijd. Onder de deelnemers bevonden zich ook delegaties uit landen in oorlog of in conflictsituaties. De vergadering, die plaatsvond in het Angolees parlement, stond in het teken van het speciale thema SDG (Sustainable Development Goal) 16, parlementaire actie voor vrede, gerechtigheid en sterke instituties. Ook werd een nieuwe IPU President gekozen. Uiteraard speelden de recente ontwikkelingen in het Midden-Oosten een grote rol tijdens de 147^e IPU Assemblee, naast de voortdurende oorlog in Oekraïne. Voorafgaand aan de Assemblee kwam de 12 Plus Groep bijeen, dit is de Westerse groep van landen binnen de IPU, waar Nederland lid van is en waarbinnen posities worden verdeeld en standpunten worden gecoördineerd. De Griffier van de Eerste Kamer, Remco Nehmelman nam deel aan de vergadering van de wereldwijde vereniging van secretarissen-generaal, *Association of Secretary-Generals of Parliaments* (ASGP), die altijd bijeenkomt tijdens een IPU-Assemblee. En marge van de Assemblee ontmoette de delegatie de Nederlandse ambassadeur, Tsjoard Hoekstra en bracht de delegatie een bezoek aan het slavernijmuseum.

¹ I.v.m. correctie in de Eerste Kamer aanduiding

Plenaire vergaderingen

Op 23 oktober werd de conferentie geopend in aanwezigheid van de president van Angola, João Manuel Gonçalves Lourenço. Onder verwijzing naar het verleden van Angola merkte de president op dat nationale verzoening en politieke stabiliteit de grootste verworvenheden zijn van het Angolese volk wat hen in staat stelt om deze principes en waarden over te dragen en te delen met andere landen, vooral in de regio van de Grote Meren en de zuidelijke regio van het continent, waar een aantal brandhaarden van instabiliteit, schending van de grondwettelijke normaliteit en de verzwakking van de sociale en economische structuur van de landen in conflict zijn. De president voegde de oorlog in Europa en de proliferatie van conflicten in andere breedtegraden, de vluchtelingen-crisis in het Middellandse Zeegebied, internationaal terrorisme en transnationale georganiseerde misdaad, klimaatverandering, de humanitaire crisis, de groeiende voedsel- en energiecrisis toe als de andere bedreigingen voor de mondiale veiligheid. «Onze landen moeten politieke en economische oplossingen vinden die gebaseerd zijn op dialoog, solidariteit en een grotere rechtvaardigheid in de verdeling van de rijkdom in de wereld,» sprak Lourenço. Hij verwelkomde daarom het speciale thema van de IPU Assemblée *Parliamentary Action for Peace, Justice and Strong Institutions*. «In de hoop dat de parlementaire actie die hier wordt ontwikkeld, niet alleen diepgaande overwegingen genereert, maar ook kan bijdragen aan de opbouw en consolidatie van de mechanismen ter bevordering van vrede en sociale rechtvaardigheid,» aldus de Angolese president.

IPU-president, Duarte Pacheco, sprak in zijn openingswoorden over de voortdurende oorlog in Oekraïne, als gevolg van de agressie van de Russische Federatie, met aan beide zijden duizenden slachtoffers en het recente conflict in het Midden-Oosten als gevolg van de terroristische aanval van Hamas op Israëlische burgers, waarbij meer dan 1.000 doden vielen, onder wie baby's, kinderen, jongeren en weerloze vrouwen. «Dit is een barbaarse daad, een onmenselijke daad, die de sterkste veroordeling verdient en we moeten oproepen tot de onmiddellijke vrijlating van alle gijzelaars,» zei Pacheco. Hij wees erop dat Israël het recht heeft om zichzelf te verdedigen, maar dit moet doen met inachtneming van het internationaal recht, het proportionaliteitsbeginsel en het instellen van humanitaire corridors om hulp te brengen naar de Palestijnen die dat het hardst nodig hebben. De IPU-president ging ook in op de conflicten in Afrika waar staatsgrepen, terrorisme, en burgeroorlogen de bevolking van deze regio nog meer armoede brengen en de meest kwetsbare het hardst raakt. De afwezigheid van democratie en de schending van mensenrechten zijn wijdverspreid, zoals de onmogelijkheid voor vrouwen om naar school te gaan, opgelegd door het Taliban-regime in Afghanistan vervolgde hij. «Als parlementariërs moeten we de rechtsstaat handhaven, de fundamentele vrijheden van mensen beschermen en werken aan vrede, tolerantie en harmonie – binnen onze gemeenschappen, in onze regio's en over de hele wereld,» sprak hij en wenste zijn opvolger het allerbeste voor de volgende fase in de geschiedenis van de IPU.

Het algemene debat over het thema Vrede, gerechtigheid en sterke instituties, ofwel het duurzame ontwikkelingsdoel 16 (SDG16) begon op 24 oktober met bijdragen van vele voorzitters, ondervoorzitters en leden van parlementen. Door veel landen werd de gelegenheid gebruikt om de onvrede te uiten over het ontbreken van een urgentiedebat over het Midden Oosten. Op 26 oktober nam Fatimazhra Belhirsch het woord namens de Nederlandse delegatie. Zij noemde SDG16 het leidende principe dat de weg naar een betere wereld ondersteunt. «Het herinnert ons eraan dat echte ontwikkeling is geworteld in vrede, rechtvaardigheid

en sterke instellingen,» aldus Belhirsch. Ook wees zij op het belang van het voorkomen van geweld voor het handhaven van de sociale vrede en goed bestuur. Gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen is van vitaal belang voegde zij daaraan toe. «Vrouwen spelen een transformerende rol bij vredesopbouw en met een actievere rol voor vrouwen, kunnen samenlevingen aanzienlijke vooruitgang boeken op het gebied van vrede, veiligheid en rechtvaardigheid,» zei Belhirsch. Het plenaire debat mondde uit in de Luanda verklaring, aangenomen op 27 oktober, waarin wordt gewezen op het belang van de rechtstaat, waarbij alle mensen gelijk zijn voor de wet en iedereen het recht heeft door de wet beschermd te worden. De rechtstaat, zowel op nationaal als internationaal niveau is de grondslag voor conflictpreventie en -oplossing, zowel dialoog als diplomatie zijn de enige weg naar duurzame vrede. De verklaring gaat in op de crisis in het Midden-Oosten en spreekt de zorg uit over de humanitaire gevolgen van de crisis en dringt aan onverwijlde humanitaire hulp. Ook wordt in de verklaring het belang benadrukt van inclusie en vertegenwoordiging om het vertrouwen van de bevolking in hun instellingen te versterken en wordt gepleit voor een sterkere betrokkenheid van vrouwen en jongeren bij vredesprocessen.

Op 24 oktober vond de plenaire verkiezing van het onderwerp voor het urgentiedebat, het zogenaamde *Emergency Item*, plaats. Er waren vier voorstellen ingediend: een voorstel van Pakistan, «*Countering Islamophobia and the rise in extremist Islamophobic events through understanding and education, the promotion of tolerance and interfaith harmony*»; een voorstel van Maleisië, «*A multifaceted approach to the question of Palestine: Parliamentary diplomacy and Sustainable Development Goal 16*»; een voorstel van Algerije en Koeweit namens de Arabische groep, Indonesië, Iran en Zuid-Afrika namens de Afrikaanse groep «*Stopping the war and violations of human rights in Gaza*» en een voorstel van Canada namens Nederland, Argentinië, Oostenrijk, Kroatië, Finland, Frankrijk, Ierland, Italië, Zweden en het Verenigd Koninkrijk «*Raising Towards common ground for peace*». Zowel het voorstel van Pakistan als het voorstel van Maleisië werden bij aanvang van het debat ingetrokken zodat de stemming nog ging over twee ingediende voorstellen. Geen van beide voorstellen ontving de benodigde twee derde meerderheid van stemmen waardoor er voor het eerst sinds lange tijd geen actualiteitendebat plaatsvond.

Vergaderingen van de 12 Plus Groep

Op 22 oktober vergaderde de 12 Plus Groep onder voorzitterschap van Andries Gryffroy uit België. Deze groep van 47 westerse landen bereidde samen de plenaire vergadering van de IPU voor en het actualiteitendebat (het *Emergency Item*). Binnen de 12 Plus Groep werd gewerkt aan het *Emergency Item*, met als titel *Towards Common Ground for Peace* dat op 23 oktober met steun van Canada, Nederland, Argentinië, Oostenrijk, Kroatië, Finland, Frankrijk, Ierland, Italië, Zweden en het Verenigd Koninkrijk werd ingediend. Ook werden de amendementen op de ontwerpresolutie *Orphanage trafficking: The role of parliaments in reducing harm* van de commissie Democratie en mensenrechten besproken. Er werd door de groep een aparte hoorzitting gehouden op 23 oktober met de vier kandidaten voor het presidentschap van de IPU en op 26 oktober werd de verkiezing van de volgende IPU-president besproken. Op voorstel van Noorwegen kwam de 12 Plus Groep met een oproep om de vrijlating te eisen van de Nobelprijswinnares voor de Vrede mevrouw Narges Mohammadi uit Iran. Uit haar gelederen werden de parlementsleden gekozen om vacatures binnen de IPU in te vullen. Mevrouw Belhirsch werd namens de groep de kandidaat voor de vacature in het Bureau van de vaste commissie inzake

vrede en internationale veiligheid. Op 25 oktober organiseerde de 12 Plus Groep het side event *Lives Beyond Borders: Remembering Children Lost to War*.

Commissie inzake Midden-Oosten vraagstukken

Als lid van de commissie inzake Midden-Oosten vraagstukken nam Talsma deel aan de vergaderingen op 24 en 26 oktober waar naast de huidige situatie in Israël en Palestina ook werd gesproken over de crises in Jemen en Libië. Tijdens de plenaire vergadering op 27 oktober bracht Talsma verslag uit over de werkzaamheden en presenteerde vijf aanbevelingen van de commissie als bijdrage aan een oplossing van de crisis in Israël en Palestina. «Geen gezamenlijke standpunt van deze commissie zou betekenen dat we falen voor de burgers in Israël en Palestina, voor de onschuldige mensen die elke dag vrezen voor hun leven en voor de kinderen die in angst leven, familieleden hebben verloren en zullen blijven lijden als we nu niet handelen,» sprak hij. Als aanbevelingen noemt de commissie een volledig staakt-het-vuren, opheffing van de blokkade van de Gazastrook voor humanitaire hulp, de onmiddellijke vrijlating van alle gijzelaars, eerbiediging van de internationale mensenrechtenwetgeving, humanitaire wetgeving en de resoluties van de Verenigde Naties en hervatting van de onderhandelingen tussen beide partijen met als doel een tweestatenoplossing.

Comité van de mensenrechten van parlementariërs

Een speciaal comité bestaande uit tien parlementsleden houdt zich bezig met de mensenrechtensituatie van individuele parlementsleden wereldwijd. Het comité onderzocht de 739 meldingen van gevallen waarin de rechten van parlementariërs uit 44 landen zijn geschonden. Er was dit jaar bijzondere aandacht voor de 72 parlementariërs uit Myanmar die worden vastgehouden, velen naar verluidt op geheime locaties, in overvolle gevangenissen, waar ze mishandeld en gemarteld worden, met weinig of geen toegang tot medische zorg of juridische bijstand. Ook zouden er vijf parlementsleden zijn overleden terwijl ze aan arrestatie probeerden te ontkomen. Op 27 oktober werd het rapport van dit comité plenair besproken en aangenomen (als bijlage toegevoegd aan dit verslag).

ASGP

De Griffier van de Eerste Kamer, Remco Nehmelman, nam deel aan de vergaderingen van de vereniging van secretarissen-generaal (ASGP) die altijd bijeenkomt tijdens een IPU-assemblee. Sinds 12 maart 2023 is Nehmelman Vice-President van de ASGP. Op de agenda stond de vaardigheden van parlementaire staven op het gebied van de regulering en het gebruik van kunstmatige intelligentie. In zijn bijdrage hierover ging hij in op de onbedoelde gevolgen van het gebruik van algoritme. In Nederland veroorzaakte dit veel onrust toen bleek dat het gebruik van algoritmen leidde tot onrechtmatige besluiten in het toekennen van kinderopvangtoeslag. De heer Nehmelman liet weten dat in reactie hierop de Eerste Kamer de afgelopen twee jaar had gediscussieerd over de groeiende invloed van kunstmatige intelligentie op besluitvormingsprocessen en de rol van de Eerste Kamer. «Hoe krijgen we grip op kunstmatige intelligentie en hoe rusten we zowel het personeel als de politiek uit met tools bij het controleren van onze overheid,» zei Nehmelman. Hij benadrukte het belang van democratische controle, vooral als het gaat om kunstmatige intelligentie, algoritmen en codering. «Want de grondrechten staan op het spel,» sloot hij af.

Overige

Na een presentatie van de vier vrouwelijke kandidaten uit Somalië, Tanzania, Malawi en Senegal in de vergadering van de 12 Plus Groep, tijdens het *Forum of Woman Parliamentarians* en in de *General Assembly*, werd met ruime meerderheid in de eerste stemronde mevrouw Tulia Ackson, sinds 2022 Voorzitter van de Nationale Assemblee in Tanzania, gekozen tot nieuwe President van de IPU Assemblee. Zij volgt de heer Duarte Pacheco uit Portugal op die de afgelopen drie jaar IPU-President was. Op 22 en 24 oktober had de delegatie een ontmoeting met de Nederlandse ambassadeur in Angola, de heer Hoekstra die onder meer een toelichting gaf op de Nederlandse betrokkenheid bij exploitatie van de Lobito Corridor en een ontmoeting organiseerde met het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld in Angola. Op 23 oktober nam Fatimazhra Belhirsch deel aan het forum van vrouwelijke parlementsleden. Hierin sprak men over vrouwelijke politici die ondanks een hoge mate van seksisme, intimidatie en geweld tegen vrouwen in de politiek vastberaden zijn om hun parlementaire werk voort te zetten en hoe te voorkomen dat ze een politiek leven en carrière kunnen leiden zonder gevaar, overweldigende druk en uitputting. Verder waren er diverse bilaterale ontmoetingen onder meer met de WHO en met parlementariërs uit andere IPU lidstaten.

De voorzitter van de delegatie,
Talsma

De griffier van de delegatie,
Christiaanse